

MO 18
LYRIZOVANÁ PRÓZA V SLOVENSKEJ LITERATÚRE

A) Spoločenská situácia vzniku lyrizovanej prózy, hlavné znaky lyrizovanej prózy

B) Najznámejší predstavitelia: Ľ. Ondrejov, D. Chrobák, F. Švantner, M. Figuli

C) Vety podľa zloženia

A) SITUÁCIA V MEDZIVOJNOVOM OBDOBÍ: 30. / 40. roky, blízkosť vojny, fašizmus, strach o existenciu, autori odmietajú realisticky zobrazovať sociálne javy a preto si vytvárajú svoj svet (často je zjednodušený, rozprávkový, niekedy až baladický). Starší termín je pre **naturizmus** je **lyrizovaná próza**. **NATURIZMUS:** z latinského natura = príroda, prirodzenosť má korene vo FRA literatúre, kde sa spisovatelia odvracajú od symbolickej vyumelkovanosti k všednému človeku.

ZNAKY:

- 1) próza využíva postupy a prostriedky lyriky, napr. lyrické opisy prírody
- 2) filozofia prírodného človeka, človek prestáva byť spoločenský tvor, jeho psychika je pudová a priamočiara – nevie sa pretvarovať a koná podľa svojej prirodzenosti.
- 3) hrdina nie je sociálne zakotvený, často nepoznáme jeho rodinu, miesto, pôvod. Niektoré postavy ale sociálne zakotvené sú (3 Gaštanové kone: Peter – chudobný, dobrý; Zápotočný – zlý, bohatý)
- 4) v dielach plynie biologický čas (dej sa meria vekom postavy, striedaním dňa a noci, ročných období)
- 5) priestorový zakotvenosť sa posiluje, vrchársky svet – tu hore (odľahlé samoty, salaše, lazy, hole, lesy pod Ďumbierom, drevorubačské chaty), svet tu dolu – dedina, mesto (mesto predstavuje liaháreň zla a špiny)
- 6) dejová línia je slabá – častými útvarmi sú poviedky a novely, chýba román, Švantnerov román Život bez konca do naturizmu nepatrí
- 7) vplyv ľudovej slovesnosti: A) ľudový jazyk B) prvky rozprávky, balady C) melodickosť viet D) symbolika čísel E) nadprirodzenosť
- 8) postavy sa prísne delia na kladné a záporné a žijú citovým životom (láska)
- 9) **PRÍRODA** je **ČINITEĽ DEJA** a rozprávač je väčšinou v 1. osobe = ja rozprávanie.

B) DOBROSLAV CHROBÁK: pracoval v ČS rozhlase, prednášal elektrotechniku, podľahol ťažkej chorobe.

- **Návrat Ondreja Baláza:** zo zbierky noviel Kamarát Jašek, za túto zbierku bol obvinený z plagiátorstva FRA naturistov. Ondro sa po 17 rokoch vracia domov do rodnej dediny. Tu vak nájde svoje meno na zozname padlých. Keď príde do vlastného domu - nájde tam vlastnú ženu, ale tá ho nespoznáva, ktorá sa medzičasom vydala. Keď Ondrej vidí, že je spokojná a nič jej nechýba po rozhovore s ňou odchádza pretože nechce kaziť šťastné manželstvo.

- **Poviestka:** novela, Ondrej Chomút žil so svojim vnukom Ondrešim, nemanželským dieťaťom v lese a vychovával ho tam v modlitbách. Ondriš do svojich 17. rokov nepoznal inú osobu ako svojho deda. Ale keď mal 17 stretol v lese cudzinca, ktorý mu požičal sekeru. Cudziniec si požičia koňa a povie Ondrišovi, kde ho môže potom nájsť. Potom zosnová stretnutie Ondriša s dievčaťom Evou - Ondriš 1.x v živote vidí dievča a oslovuje ju v mužskom rode. Starcovi sa potom pohorší a nepomôže mu ani príchod Evy. Starec nakoniec zomiera.

- **DRAK SA VRACIA:** rozsiahla novela so znakmi lyrizovanej prózy (prostriedky lyriky - metafory, personifikácia, epiteton; prostredie prírody; baladický, rozprávkový charakter deja; kontrast a výnimočnosť postáv; paralelný vzťah k prírode; spojenie naturizmu dediny s fantastikou povesti na základe experimentálnej prózy. Mravné dielo, vystríha pred odcudzovaním.

Motto: *Hľadanie stratenej cti, lásky a dôvery ľudí tvorí vhodnú látku pre hrdinskú rozprávku.*

Postavy: sa delia na dobré a zlé, Drak – zlý, je však čitateľovi bližší. Drak je postava z rodu tajomných individuí, hľadajúca svoje miesto pod slnkom, človek, ktorý *nepatrí nikomu. Bol vždy sám. Sám proti všetkým, i sebe samému.*

DEJ: Drak - chlapec, ktorého našiel hrnčiar a vychoval ho. Dedina nevedela odkiaľ je. Hrnčiara našli mŕtveho v jame a drak prichádza do dediny. Od tej chvíle sa na dedinu nahrnulo nešťastie - obviňovali z toho Draka a chceli ho zabiť. Martin Lepiš (Drak) keď prišiel do dediny vždy sa niečo stalo. Zaľúbila sa doňho Eva. Vzťah Evy a Draka bol zvláštny, lebo moc spolu nekomunikovali, tento vzťah bol prehlbovaný len z Evinej strany. Ona sa o Draka starala, čakala s ním dieťa, ale on bez slova odišiel. Eva ho čakala, ale keď ju požiadala o ruku Šimon, tak sa za neho vydala. Dedina chcela Draka zabiť a tak odišiel. Drak sa od ostatných líšil - ošetroval lastovičky a pod. Eva si potom zobrala za muža Šimona Jariabka. Kým bol Drak v dedine - neúroda, hlad. Raz videli ako Drak skladá z voza vrecia a mysleli si, že je to múka - vrhli sa na ne. Drak to nechápal, pretože to bola len jemná hlina na riad. Po dlhom čase sa Eva dozvedela, že Martin sa má vrátiť do dediny. Richtár potrebuje dvoch chlapov, ktorí by zahnali dobytok z hôr Západných Tatier, kde vypukol lesný požiar. Drak si chce získať dôveru dediny, a preto sa prihlási. Chlapi sa zhodnú, že druhým má byť Šimon. Cestou sa Šimon s Drakom lepšie spozná a vytvorí si o ňom novú mienku. Šimon vidí, že Drak je iný, ako si o ňom všetci myslia, ale predsa mu neverí. Keď stretli Poliakov, Drak si s nimi podal ruky, tak ako keby im niečo predal. Šimon si myslel, že im predal voly a preto sa s nimi pustil do bitky. Šimon odpadol, preto ho uložili do koliby, keď sa prebral tak videl Draka, jeho dievča a Poliakov ako sa zabávajú. Potichu sa vytratil a ušiel do dediny, kde hneď podpálil Drakovi chalupu. Richtárovi povedal, že Drak predal voly Poliakom, ale richtár nebol znepokojený. Dozvedia sa, že Drak sa vracia aj s volmi a Šimon sa cíti zahanbený. Drak nezaujíma, kto mu podpálil chalupu. Eva sa nakoniec zamiluje do Šimona.

FRANTIŠEK ŠVANTNER: jeho dielami naturizmus vrcholí, učiteľ, externý referent MS. V tvorbe využíva 2 svety – tu hore čistý, tu dole hriechy; mýtus lásky a prírody (PRÍRODA VSTUPUJE DO OSUDOV POSTÁV, PODNECUJE A PODMIEŇUJE ICH KONANIE A SPRÁVANIE, stajomňovanie, nedoriešené tajomstvo, fantazívne a démonické prvky.

- **MALKA:** súbor 8 noviel: **Aťka, Stretnutie, Horiaci vrch, Malka, Šabl'a, Piargy, Zhanobená krv, Prízraky.** Zvláštna tajomná atmosféra, zobrazuje vážne morálne konflikty a tragické udalosti. Hrdinu stihne trest za zločin, ktorý spáchal. Do deja zasahuje akási tajomná vyššia moc, príroda je organickou súčasťou deja, využíva metafory, personifikácie, básn. prirovnania. Dej je prerušovaný opismi krajiny, Valacha a Malky, dochádza ku oživovaniu prírody a Nízkych Tatier.

DEJ: Malka je malé, útle, ryšavé dievča, ktoré sa zapáčilo valachovi a mal sa s ňou oženiť. Zatiaľ zabili krčmára Michálka a ukradli mu 30 000, keď išiel na jarmok. Malka sa chcela pred sobášom ešte opýtať brata, ktorého valach v živote nevidel. Keď valach prišiel do koliby - našiel tam cudzieho chlapa (bol to Malkin brat) a u neho v kabáte našiel list, kde sa Malka pýta, či sa môže vydať. Valach začal žiarliť a myslel, že cudzinec zabil krčmára a išiel ho hneď oznámiť žandárom. Potom išiel za Malkou a rozpovedal jej čo spravil (udal ho žandárom – bola prestrelka). Malka sa rozbehla zachrániť brata. Keď valach príde na salaš za Malkou - nájde ju v kaluži krvi - obetovala sa za vlastného brata.

- **NEVESTA HÔL:** román, vrchol lyriz. prózy, príroda = živá bytosť, vrchy sa rozprestierali medzi sebou, prihovárajú sa hrdinovi, svet vrchov symbolizuje Zuna = poloreálna, polofantastická mýtická bytosť. Dej je iracionálny, mýtický, sny, ilúzie, fantastické prvky (ľudia sa premieňajú na zvieratá, veci a naopak), základ je hľadanie údajného soka v láske a pokusy o jeho odstránenie. Tavo = tajomná rozprávková bytosť, fantastická, démonická ako Zuna. Príroda je aktér deja, zasahuje do deja.

DEJ: Libor sa po 10 rokoch vracia z mesta, kde má pracovať ako hájnik. Teší sa na svoju detskú lásku Zunu. V krčme sa zoznamuje s Tavom. Dozvedá sa o obyvateľovi, ktorý mení podobu. Raz je človek, inokedy vlkolak, ľudia sa ho boja. Libor sa dozvedá, že Zuna bola Tavovi sľúbená za ženu ešte skôr ako sa narodila. Libor k nemu pociťuje nenávisť. Pri jeho pochôdzke prírodou ho skoro zasiahla guľka z Poľska, pred smrťou ho zachránil jeho kôň Eguš. Libor trávi veľmi veľa času so Zunou v prírode a zanedbáva svoje povinnosti. Jedného dňa pristihol Libor Zunu pri hre s vlkom (obyvateľ Kotliska), ktorá sa zmenila na divý súboj. Libor na zvieru začne žiarliť. Na týždeň musí odísť preč, kvôli pracovným povinnostiam. Počas odlúčenia sa so Zunou stretáva v snoch. V jednom z nich mu Zuna prezradí, že sa nachádza (Zuna) v moci veľkého ducha hôr. Keď sa vracal, Zuna ho čakala pred jeho chatrčou, ale správala sa chladne. Odvtedy sa s ňou Libor nestretol. Jedného dňa sa rozhodne zabiť vlka, s ktorým videl Zunu. Jeho mŕtvolu doniesol Zune, jej otcovi povedal, že si mieni zobrať Zunu za ženu. Potom odchádza do Weinholdovej krčmy, kde sa pilo na Zunine a Tavove zásnuby. Libor prisľúbi Tavovi, že mu pôjde za družbu. Zapíja svoj žiaľ a v jednej chvíli šmarí fľašu Tavovi medzi oči. Ten mu dá pištoľ, ktorú má od Zuny, aby ho zabil (Libora). Ráno sa dozvedá, že voľakto podpálil erárne humná a s nimi zhorel aj jeho kôň Eguš. Libor je obvinený. Na dedinu a na horu zasadli búrky, víchrice a hmla, ktoré súviseli so smrťou obyvateľa Kotliska. Libor sa chce stretnúť so svojim nepriateľom, prenasleduje ho, je ním posadnutý, vedie s ním rozhovory o Zune. Dozvedá sa, že Zuna sa ide vydávať za Weinholda. U Libora prepukne choroba, upadá do bezvedomia, z ktorého ho budí Weinhold, ktorý hľadá Zunu, ktorá neprišla na svadbu a zmizla. Pastieri aj so stádami sa vracajú predčasne do dediny, kvôli hroziacej pohrome v podobe počasia. Libor sa vydá v ústrety besnenia živlov, stretáva Tava, a ten ho zavedie k Zune. Tá milenca zabije. Libor si uvedomí, že boj s mocným duchom hôr nevyhrá, že Zuna mu odjakživa patrí. Nakoniec mu Tavo povedal: „Zuna vyrástla medzi vrchmi. Poznala ich silu i ľúbosť, preto sa s nimi už dávno zasnúbila. A nevolila zle. Či si myslíš, že by mohla byť šťastná medzi ľuďmi, ktorých všetky možnosti, ba aj náruživosť je zmeraná iba smrťou? Hu, taký údel si ona nezaslúžila. Hole si ju vychovali, nuž si ju aj vzali, lebo aj ony majú svoje nevesty.“

MARGITA FIGULI: vnáša do literatúry opäť ŽENU, úradníčka v Tatra Banke, z polit. dôvodov sa venovala len lit. tvorbe.

- **Pokušenie:** zbierka 10 noviel – sociálne ladené **Uzlík tepla, Rubári, Príval**, témy nenaplnenosti života **Zem, Halúzky, Víchor, Arvenziwe kone.**
- **Babylon:** historický román, posledné roky Chaldejskej ríše pred dobytím Peržanmi, romantický dej, intrigy, zrada, pomsta
- **Mladosť:** autobiografický román, detstvo a život na chudobnej ale krásnej Orave počas 1WW, v centre postava jej matky, ktorá sa po odchode muža musela sama starať o 3 deti.
- **Ariadnina niť:** téma detstva, deformujúci vplyv dospelých na mentalitu detí.

- **TRI GAŠTANOVÉ KONE:**

Kompozícia rozprávky: hrdina musí splniť úlohy, aby dosiahol svoj cieľ

Čas deja: nie je dôležitý, príbeh by sa mohol odohrať v hociktorom storočí

Motív: koňa = kľúčový význam, symbol čistoty, dobra a sily

Postavy: dobré – Peter (celý život koná podľa kresťanskej etiky), zlé – Zápotočný (sok v láske, bohatý gazda, prekážka pri presadení lásky, mučil nevinného koňa), Peter + Magdaléna = stelesnenie sily, nezničiteľnosť čistej lásky, symboly neustálych etických hodnôt a mravných zásad.

Štylistika: originalnosť, alúzie (odkazy, prirovnania) na biblické motívy – *Pri tejto tichej robote myslel som na svoje súženie a Magdalénu, ktorá sa stane Zápotočného ženou, ako sa stala Sára ženou Abrahámovou, Rebeka ženou Izákovou, Rachel ženou Jakubovou, Betsabe ženou Dávidovou...*

Záver: mýtu o návrate „strateného raja“ detskej nevinnosti je oslobodzujúci – Zápotočný hynie pod kopytami koňa. Magda sa zotaví zo svojich utrpení a Peter si ju odvedie do krajiny spoločného detstva.

DEJ: Peter sa chystal požiadať Magdalénu o ruku. Po ceste stretol Zápotočného a Greguša, ako pašovali kone z Poľska. Zápotočný mal rovnaký zámer ako Peter, no oveľa väčšie vyhliadky na úspech, pretože bol najbohatším gazdom v dedine. Všetci traja majú takmer rovnaké gaštanové kone. Peter sa tajne stretne s Magdalénou a dohodnú si stretnutie, ale prekazí to nehoda. Peter našťastie príde včas a zachráni ju spod kopýt koňa. Magdalénu zasnúbia so Zápotočným a sklamaný Peter chce odísť, no dá sa prehovoriť, aby zostal ešte na pálenie svätajánskych ohňov. Stretne sa s Magdalénou a sľúbia si vernosť, až kým sa Peter nevráti na troch gaštanových koňoch a neprivedie ju do domu, ktorý postaví na mieste svojho rodičovského. Zápotočný si však vypočul ich rozhovor a keď Peter odíde, Magdalénu znásilní a prinúti ju vydať sa zaňho. V manželstve sú obaja nešťastní, Magdaléna kvôli Zápotočného týranu koňov potratí dieťa v šiestom mesiaci. Peter horko-ťažko splnil svoj sľub, vzdal sa túlania po svete a o rok a pol prichádza po Magdalénu. Cestou sa však dozvie o tom, čo sa stalo, napriek tomu sa však nevzdáva zámeru ísť do Leštín. Znova zachránil Magdaléne život, keď ju ohrozoval kôň, ktorého týral Zápotočný. Jano ho chcel zabiť, no nepodarilo sa mu to. Magdaléna ťažko ochorela. Petrovi sa k jej smrteľnej posteli podarilo dostať iba za pomoci farára, ktorý mu radil zmieriť sa so Zápotočným a vzdať sa Magdalény. Peter bol rozhodnutý obetovať sa, no situácia sa vyvinula inak: Zápotočný vypálil na telo jedného z troch gaštanových koní slovo „TULÁK“, kruto ho oslepil a splašený kôň ho zabil. Magdaléna sa pomaly spamätáva z otupenia a utrpenia v manželstve a začína veriť, že znova môže byť šťastná. Peter a Magdaléna sa zosobášia aj proti vôli matky a odchádzajú do vlastného domu do Turca.

EUDO ONDREJOV: vlastným menom Ľudovít Mistrík, redaktor Hlásnika v MT, Slovenského remeselníka, viacero povolaní (automobilové dielne, šofér, úradník MS).

- **Bez návratu, Mámenie, Pijanské piesne:** poznačené smútkom, nostalgiou, pesimizmom, motívy sna, samoty, cintorína...
- **Africký zápisník, Horami Sumatry, Príhody v divočine:** cestopisy pre mládež, ide o umeleckú fikciu.
- **Martin Nociar Jakubovic:** krátka próza aj poézia; podtitul Denník o živote a láske, o smrti a budúcnosti. V popredí je lyrická atmosféra putovania Martina Nociara po svete; v epose sa ozýva nespokojnosť autora s pomermi spoločnosti, často sa utieka k horám, ospevuje ich krásu. DEJ: Martin opúšťa rodný dom medzi horami, vydáva sa do sveta, chce nájsť spravodlivosť a pomôcť ľuďom, v meste sa stretáva s trápením, biedou, nepochopením. So zranenou dušou sa vracia späť, aby tu našiel liek na svoje bolesti. Matka zomrela, v dome býva cudzí človek. Prichádza k hore veľkých vidín, ktorá mu zvestuje posolstvo o krajišom svete, v ktorom si ľudia konečne nájdu cestu k sebe i prírode. Vplyv ruralizmu (dedinská tematika).

- **SLNKO VYSTÚPILO NAD HORY:** Vrchárska trilógia: **Zbojnícka mladosť, Jerguš Lapin, Na zemi sú tvoje hviezdy**

Zbojnícka mladosť: hlavná postava Jerguš Lapin, jeho detstvo a túžba letieť ako vták a mať krídla, túžba po odpútaní sa od všetkých príťaž. Toto dielo je symbol vrchárskej nespútanosti v ideálnom svete, v ktorom vládnu najušľachtilejšie hodnoty (láska, odvaha, telesná i duševná krása). Inšpiráciu čerpal z vlastného detstva. Jerguš s matkou, sestrou, bratom a psíkom žijú na samote uprostred krásnej prírody, otec zomrel bol zbojník, smrť je opradená tajomstvom. Jerguš je šikovný, rozumie si so zvieratami, bezstarostné detstvo končí trpkými skúsenosťami z mesta, v továrni ho neustále ponižujú, utečie späť do hôr, stane sa zbojníkom, o ktorom vznikla medzi ľuďmi povest', že má čarovnú moc a je nepolapiteľný.

Jerguš Lapin: dieťa samoty, odohráva sa 1WW, ČSR, Jerguš ako vojak RU armády, je človekom nepokoja a činu, raz sa upriamuje na kladné a prospešné veci (záchrana raneného na fronte), inokedy neužitočné (rabovačka). Obe vyústia do rezignácie, rozhodne sa pre návrat k pôde, roľníctvu, hoci to odporuje jeho vnútornému založeniu.

Na Zemi sú tvoje hviezdy: hl. postava je Ondrej Šimčísko – negatívny dôstojník Jerguša, vo vzťahu k okoliu je pasívny, obdobie SNP, * SR, Ondreja zasiahne guľka, zomiera na matkinom hrobe. Jerguš vystupuje ako epizodická postava, objavuje sa pod menom Tmavý Urda, počas SNP vodca partizánskej skupiny. Ťažko ranený ujde z posledných síl na horu, aby tam zomrel. Nájde a pochová ho priateľ z detstva, iba on vie, že Urda bol vlastne Jerguš Lapin.

PREDSTAVITELIA:

Eudo Ondrejov: folklórny naturizmus

Dobroslav Chrobák: baladický a rozprávkový charakter

Margita Figuli: baladika, víťazí čistá láska

František Švantner: jeho vstupom do lyriky naturizmus vrcholí aj končí.

C) VETY PODĽA ZLOŽENIA:

a) **jednoduchá veta:** má iba jeden prisudzovací sklad, teda jedno spojenie podmetu a prísudku. Poznáme:

1. **holá:** má len jeden podmet a prísudok (Žiak píše.) alebo nevyjadrený podmet a prísudok. (Píše.)
2. **rozvitá:** 1 alebo oba základné vetné členy sú bližšie určené rozvíjajúcim vetným členom: Náš otec prichádza. Neskoro prichádza. Náš otec neskoro prichádza.

b) **zložená veta – súvetie:**

1. **jednoduché:** obsahuje dva prisudzovacie sklady: Jano sadol do auta a odišiel. Mama vie, že príde.
2. **zložené:** obsahuje viac ako dva prisudzovacie sklady: Mama vedela, že príde, lebo mu verila.

Podľa rovnocenného alebo nerovnocenného vzťahu viet v súvetí poznáme:

A. Priraďovacie súvetie - dve rovnocenné, hlavné vety.

B. Podraďovacie súvetie - jedna hlavná a jedna vedľajšia veta.

A. **PRIRAĎOVACIE SÚVETIE:** spojenie 2 rovnocenných viet, ktoré by mohli stáť aj samostatne. Sú spojené priraďovacou spojkou alebo čiarkou. Vety sú rovnocenné. Typy priraďovacieho súvetia:

- a) **zlučovacie:** je spojením dvoch rovnocenných viet, ktorých dej prebieha súčasne (Chodil po záhrade a veselo si písal.) alebo následne (Zašepkal jej meno a rozplakal sa.) Vety sa pripájajú k sebe bez spojky (Všetko zjedli, zaplatili.) alebo spojkami a spojovacími výrazmi, napr. a, aj, ani, tiež, až, ani - ani, aj - aj, vše - vše, najprv - potom, jednak – jednak.
- b) **stupňovacie:** je spojením dvoch rovnocenných viet, z ktorých obsah druhej vety je svojou závažnosťou významnejší než obsah prvej vety. Vety v stupňovacom súvetí sa spájajú spojkami a spájacími výrazmi, napr.. ba, ba ani, ba aj, ba i, ba priam, ba dokonca, nielenže - ale aj (Treba cvičiť, ba denne trénovať. Nedala si povedať, ba dokonca odišla.)
- c) **odporovacie:** je spojením dvoch rovnocenných viet, ktorých obsahy si významovo odporujú. Napr.: Pozerá cez okno, ale nič nevidí. Vety sa spájajú spojkami a spájacími výrazmi, napr. a predsa, a jednako, a napriek tomu, a vo význame ale, ale, no, lež, ibaže, avšak atď. (Pozrel na neho a nič nepovedal. Sľúbil, no neprišiel. Neučí sa, a predsa má dobré známky.)
Poznámka: Pred spojkou a v odporovacom súvetí môžeme, ale nemusíme písať čiarku.
- d) **vylučovacie:** je spojením dvoch rovnocenných viet, ktorých obsahy sa navzájom vylučujú. Ak sa realizuje dej prvej vety, nemôže sa uskutočniť dej druhej vety. Alebo pôjdem do kina, alebo budem doma čítať knihu. Najčastejšie spojky a dvojice spojok: alebo, buď, či, buď- alebo, alebo - alebo, či - či, buď - buď (Chceš jesť alebo nechceš? Byť či nebyť? Alebo odídeme, alebo nás tu nájdú. Či to sám spravil, či mu kamaráti tak poradili?)

B. **PODRAĎOVACIE SÚVETIE:** je spojením dvoch nerovnocenných viet – hlavnej a vedľajšej vety. Vedľajšia veta bližšie určuje, dopĺňa význam hlavnej vety. Obsahom hlavnej vety sa pýtame, obsahom vedľajšej vety odpovedáme. Máme toľko typov vedľajších viet, koľko máme vetných členov. Typy Vv:

- a) **Vv podmetová:** *Kto mlčí, len svedčí. Čo sa vlečie, neutečie.* Otázka: Kto, čo neutečie? Odkazovacie výrazy ten, tá, to, tí atď., ktoré pomáhajú identifikovať vedľajšiu vetu. Veľmi časté spojky sú čo, že.
- b) **Vv prísudková:** *Už nie som taký, aký som býval. Anka je taká, že jej veriť nemožno.* Hlavná veta sa končí odkazovacími výrazmi taký, taká, také atď. Časté spojky: že, aký.
- c) **Vv predmetová:** *Oznám mu, kedy prídeš. Žena navymýšľa, čo treba robiť.* Najčastejšie spojky: aby, kedy, že, čo atď.
- d) **Vv prívlastková:** *Dobre bolo u strýka, ktorý býva na dedine. Dostal rozkaz, aby prišiel. Cestu, ktorou prišiel, stratil. Má správu, že syn je zdravý.* Najčastejšie spojky: aký, ktorý, že.
- e) **Vv príslovková:**
 1. **miestna:** *Každý ide tam, kde ho srdce ťahá.* Hlavná veta končí slovesom a máva odkazovací výraz tam, odkiaľ, stade.
 2. **časová:** *Stalo sa to vtedy, keď bol doma.* Hlavná veta často končí na odkazovacie výrazy, napr. vtedy, odvtedy. Najčastejšie spojky: keď, odkedy, dokým atď.
 3. **spôsobová:** *Ako si ustelie, tak bude spať.* Hlavná veta sa často končí odkazovacím výrazom tak. Najčastejšie spojky: ako, toľko, aby atď.
 4. **príčinná:** *Odišla, pretože ju nečakali. Nesľúbil im to preto, lebo im nedôveroval.* Hlavná veta sa zvyčajne končí slovesom a máva odkazovací výraz preto.
- f) **Vv doplnková:** *Počul som ho, ako spieva.* V hlavnej vete je vždy sloveso, ktoré označuje zmyslové vnímanie- vidieť, zazrieť, zbadať, začuť. Dôležitým signálom je spojka ako. V hlavnej vete musí byť vyjadrený predmet. (Bez vyjadreného predmetu by nasledovala vedľajšia veta predmetová: Počul som, ako spieva.)